

اصول و تئوری‌های مدیریت کاهش خط بلايا

يوسف اكبري شهرستاني

دكترای تخصصی سلامت در حوادث و بلايا

مدیر گروه فوریت‌های پزشکی

مدیریت بحران

مدیریت خطر بلایا

Disaster Risk Management

□ عبارت است از: **فرایند** منظم، بکارگیری تصمیم‌های اجرایی و سازمانی، مهارت‌های عملکردی و ظرفیت‌ها برای اجرای سیاست‌ها و راهکارها و ظرفیت تطابق جامعه و اجتماع، به منظور **کاستن** **آثار مخاطره‌های طبیعی و فناورزاد.**

مدیریت خطر بلایا

Disaster Risk Management

مدیریت خطر بلایا تمام اشکال فعالیت‌های زیر را شامل می‌شود:

- اقدامات سازه‌ای، غیرسازه‌ای جهت اجتناب (پیشگیری) از وقوع مخاطرات
- محدود کردن (کاهش خسارت و آمادگی) آثار ناگوار مخاطرات
- اقدامات عملکردی جهت پاسخ مناسب در زمان و مکان مناسب به اثرات مخاطرات
- توجه دقیق به فرآیند بازیابی پس از وقوع حوادث

کاهش خطر

Risk Reduction

- کاهش خطر عبارت است از **تمهیدات بلند مدت** برای **کاهش** اندازه و/یا دوره زمانی عوارض جانبی مخاطرات اجتناب ناپذیر و غیر قابل پیشگیری به وسیله؛
- کاهش آسیب پذیری افراد جامعه، سازه‌ها، خدمات و فعالیت‌های اقتصادی در جامعه‌ی در معرض خطر، با تأکید بر شناخت مخاطراتی که توانایی ایجاد بلایا را دارند.

رویکردهای مدیریت خطر بلایا

Disaster Risk Management Approach

□ رویکرد سیاست‌های استاندارد (از بالا به پایین)

□ رویکرد مبتنی بر جامعه (از پایین به بالا)

رویکردهای مدیریت خطر بلایا

Disaster Risk Management Approach

❑ **رویکرد سیاست‌های استاندارد (از بالا به پایین)**

■ تمرکز بر تدوین راهبردها و آیین نامه‌ها

✓ استانداردهای ساختمانی

✓ سامانه هشدار اولیه

✓ ابزار ارزیابی خطر

✓ سامانه فرماندهی حادثه

✓ تدوین برنامه جامع مدیریت خطر بلایا در سطح ملی

رویکردهای مدیریت خطر بلایا

Disaster Risk Management Approach

❑ **رویکرد مبتنی بر جامعه (از پایین به بالا)**

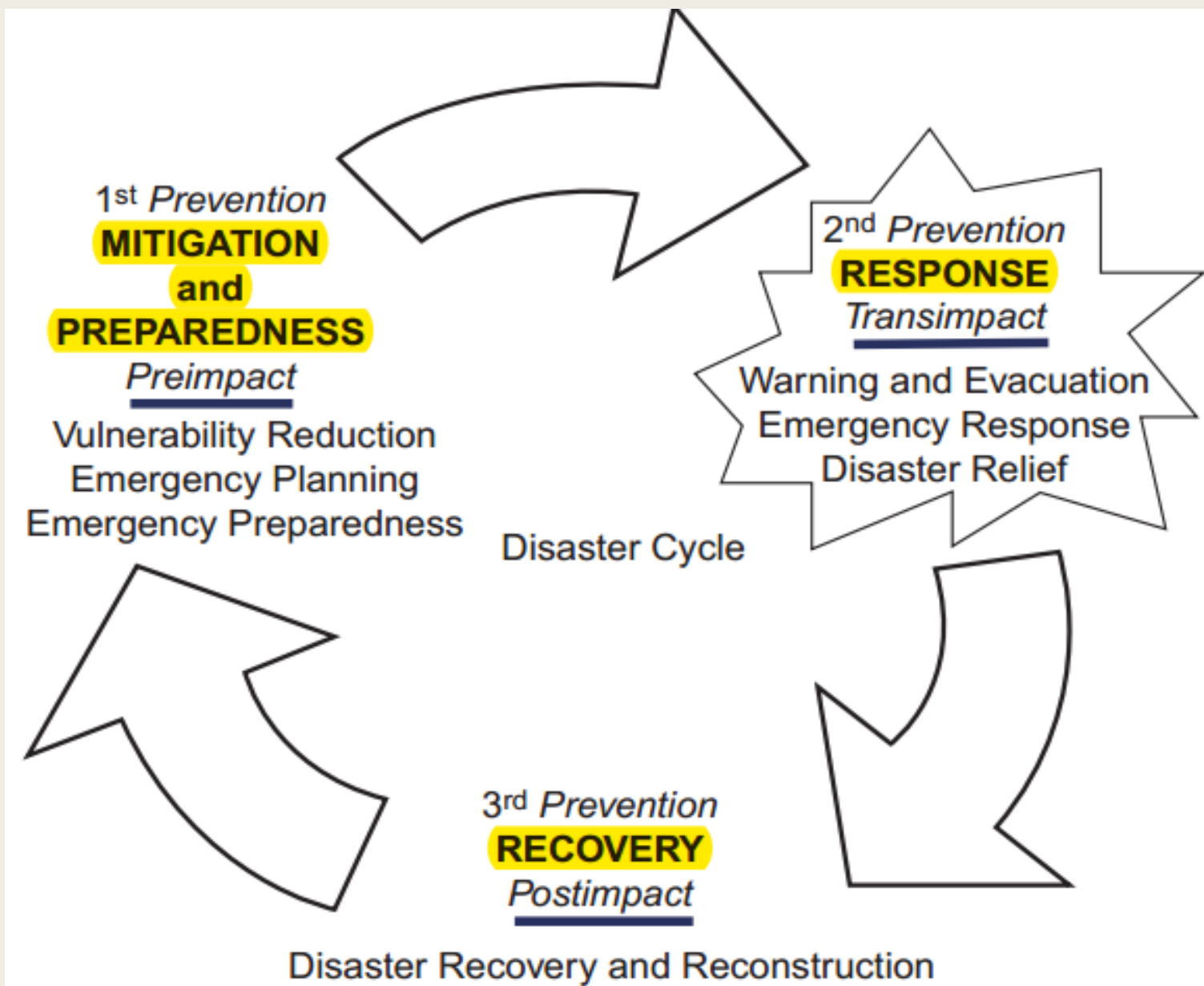
■ تمرکز بر افزایش آگاهی و مشارکت عموم مردم در برنامه های کاهش خطر

✓ افزایش درک خطر

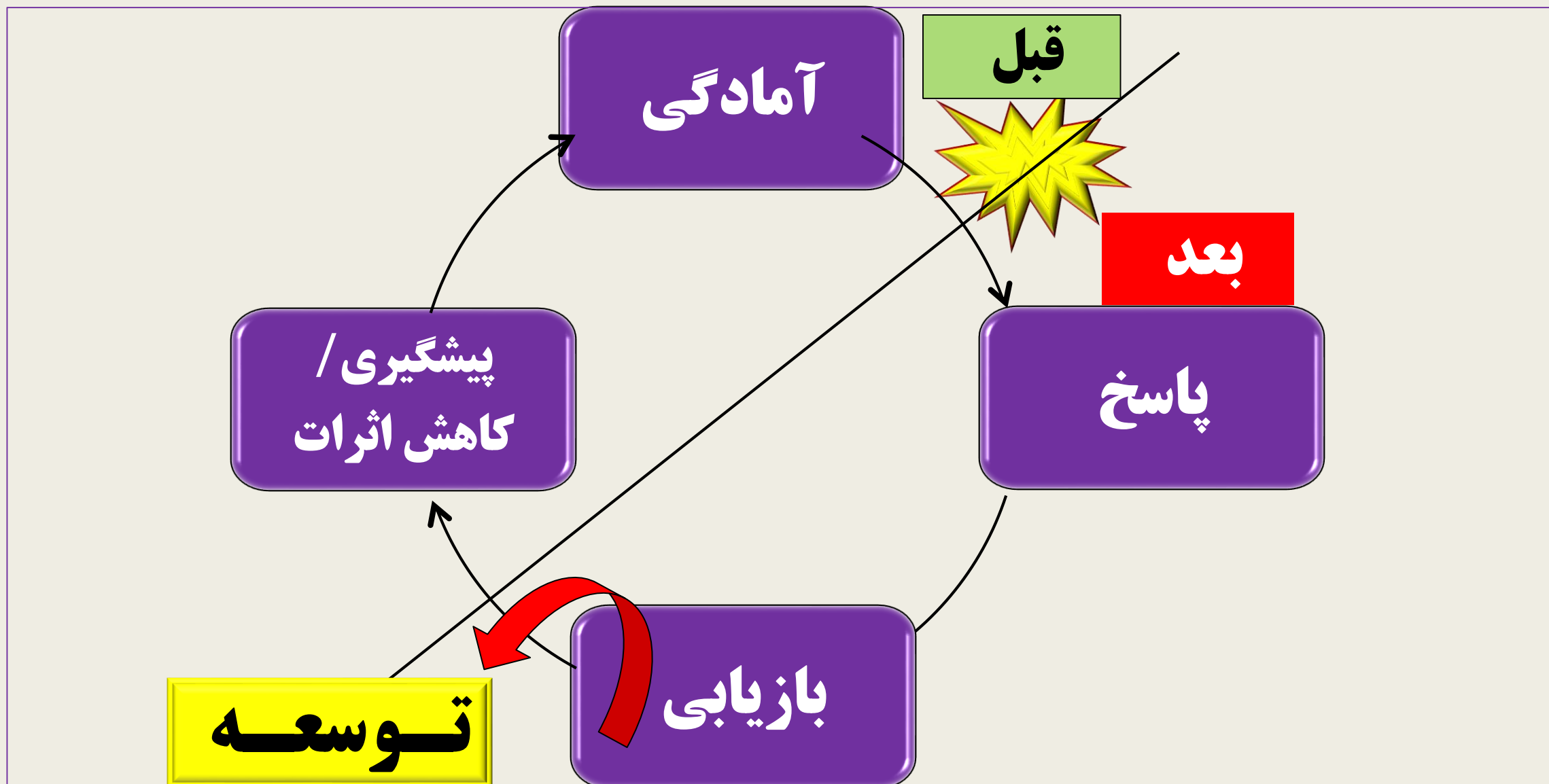
✓ کاهش آسیب پذیری

✓ افزایش ظرفیت و توانمندی

تئوری های مدیریت بلایا

چرخه‌ی مدیریت خطر بلایا

برنامه‌ریزی

□ برنامه‌ریزی یعنی نقشه کشیدن برای دستیابی به اهداف و راهی برای هدایت حساب شده منابع، بخصوص منابع انسانی به سوی منظور/هدف

برنامه جامع مدیریت خطر حوادث و بلایا

- ❑ **برنامه پیشگیری و کاهش آثار**
- ❑ **برنامه آمادگی:** تدوین برنامه آمادگی، منجر به افزایش ظرفیت می شود
- ❑ **برنامه پاسخ:** چگونگی استفاده از ظرفیت ها برای پاسخ به حوادث و بلایا
- **برنامه اقتضایی:** برای زمانی که جریان حادثه آنطور که پیش بینی شده بود اتفاق نیفتد
- **برنامه تداوم خدمت:** تمرکز بر اقداماتی جهت ارائه مستمر خدمات حیاتی
- ❑ **برنامه بازیابی:** تبیین فرآیندهای بازسازی و بازتوانی

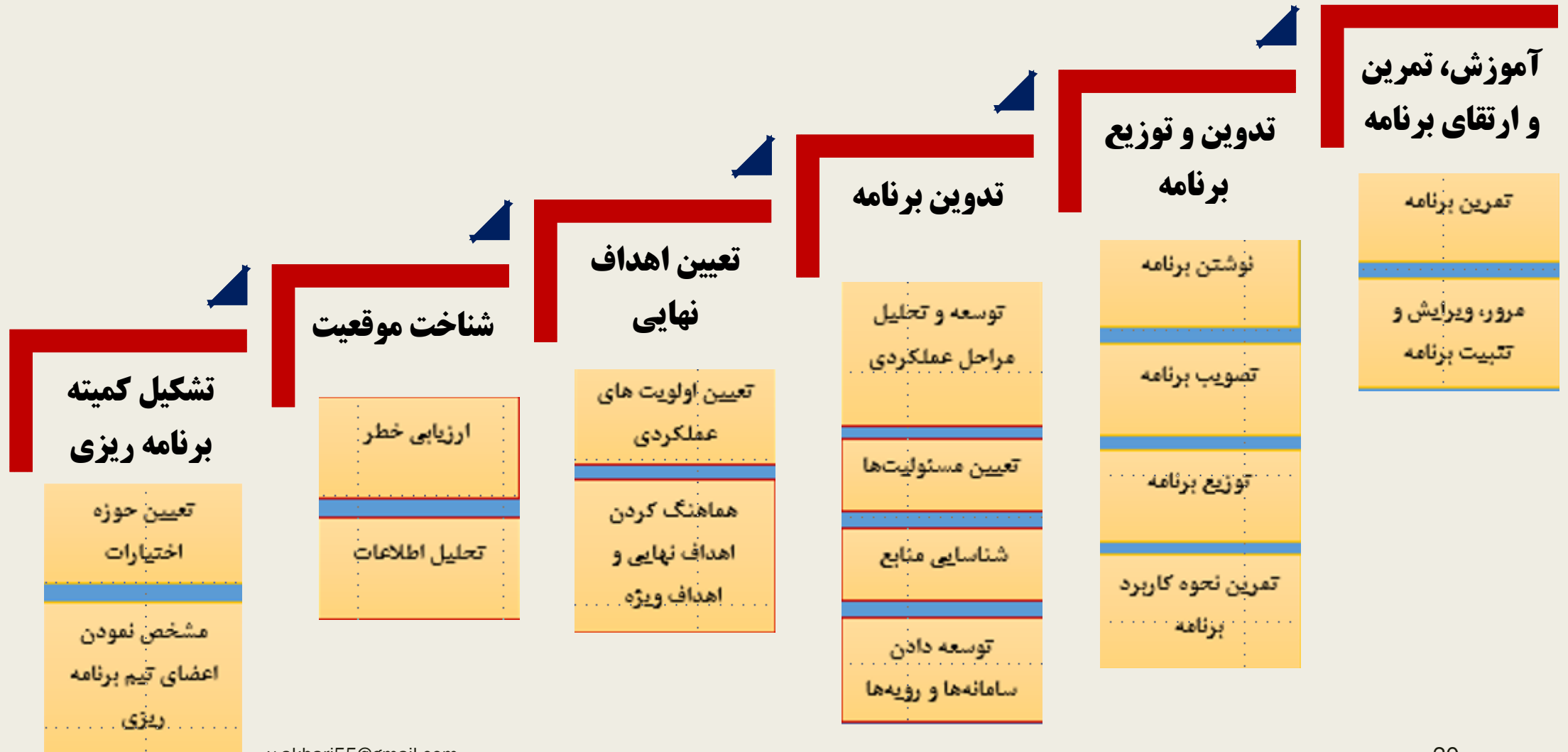
ویژگی‌های برنامه مدیریت خطر

- **مکتوب باشد؛** در غیر این صورت نمی‌توان آن را به حافظه سپرد
- **ساده باشد؛** در غیر این صورت برای همه قابل فهم نخواهد بود
- **توزیع شود؛** در غیر این صورت به دست افرادی که باید آن را اجرا کنند، نمی‌افتد
- **مورد آزمون قرار گیرد؛** در غیر این صورت عملیاتی نخواهد بود
- **بازبینی شود؛** در غیر این صورت بروز نمی‌شود

اصول برنامه‌ریزی

- ❑ مشارکت تمامی ذینفعان در فرایند برنامه‌ریزی
- ❑ استفاده از یک فرآیند منطقی، تحلیلی و حل مسئله
- ❑ پوشش تمام مخاطرات و تهدیدها
- ❑ تعیین وظایف، نحوه تخصیص منابع و مرجع پاسخگو
- ❑ دخیل شدن مقامات رسمی در فرآیند برنامه‌ریزی برای درک و پذیرش برنامه

فرآیند برنامه ریزی

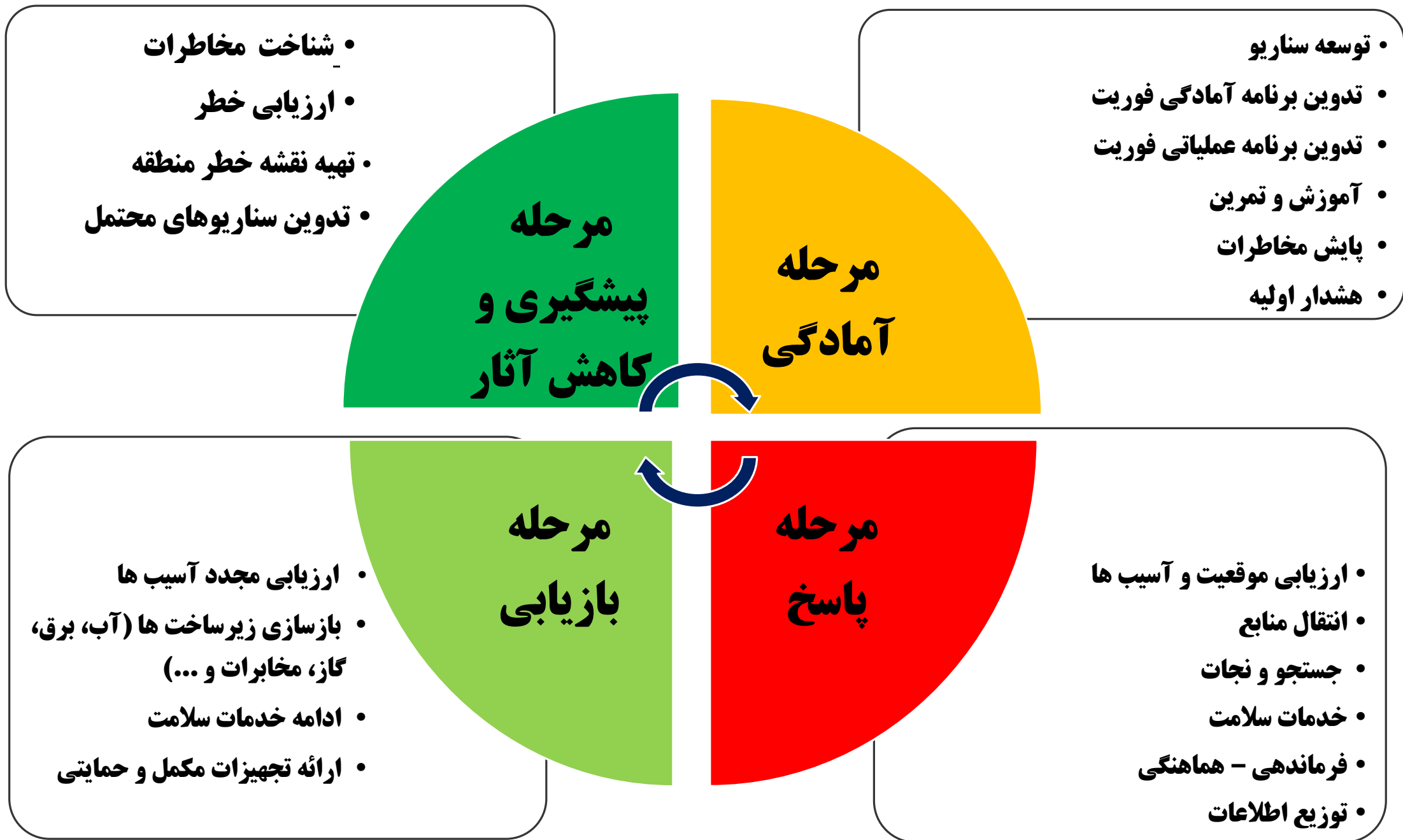

رویکردهای برنامه‌ریزی مدیریت خطر حوادث و بلایا

□ تدوین برنامه برای یک نوع خاصی از مخاطره

□ تدوین برنامه با در نظر گرفتن همه مخاطرات ممکن

بیشتر بلایا دارای چالش‌های یکسان و شرح وظایف نسبتاً مشخصی برای واحدهای عملیاتی هستند

پیشگیری Prevention

- شناخت مخاطرات
- ارزیابی خطر
- تهیه نقشه خطر منطقه
- تدوین سناریوهای محتمل

مرحله
پیشگیری و
کاهش آثار

❑ اقدامات صورت گرفته برای جلوگیری از وقوع یک حادثه و یا مداخله به منظور متوقف کردن روند یک حادثه پس از وقوع برای حفاظت از حیات، اموال و دارایی‌ها و محیط زیست می‌باشد.

❖ پیشگیری می‌تواند شامل فعالیت‌هایی باشد که توسط اولین پاسخ‌گویان فوریت در مراحل اولیه وقوع یک حادثه برای کاهش آثار و عواقب مخاطرات صورت می‌گیرند.

- شناخت مخاطرات
- ارزیابی خطر
- تهیه نقشه خطر منطقه
- تدوین سناریوهای محتمل

مرحله
پیشگیری و
کاهش آثار

□ اقدام‌های سازه‌ای و غیر سازه‌ای که برای محدود سازی آثار ناگوار مخاطرات اجرا می‌شوند

راهنمادهای اصلی:

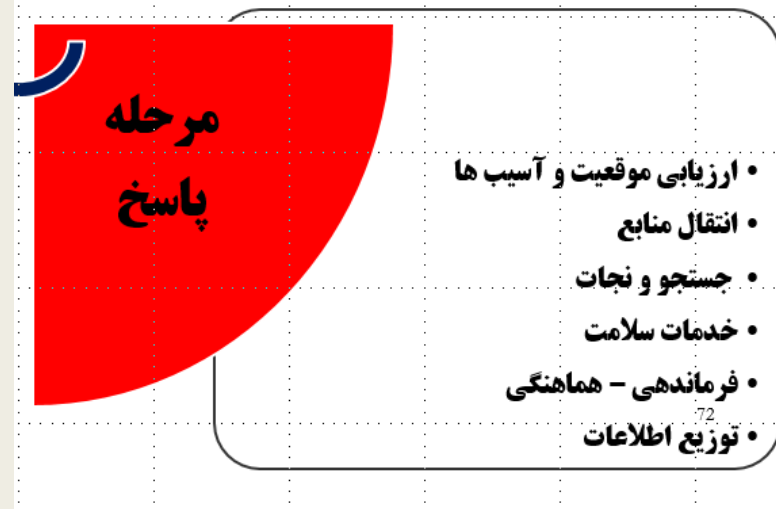
- ارزیابی خطر
- کاهش خطر (کاهش آسیب پذیری سازه‌ای، غیر سازه‌ای)
- بیمه در برابر خطر

آمادگی Preparedness

□ فرآیند آمادگی شامل طیف وسیعی از وظایف ویژه و فعالیت‌های لازم می‌باشد که **قبل از رخداد مخاطرات** برای ساخت، حفظ و بهبود قابلیت‌های عملیاتی به‌منظور پیشگیری و محافظت در برابر آسیب‌ها، ارائه پاسخ مناسب به اثرات، و بازیابی ناشی از عوارض حوادث صورت می‌گیرند.

پاسخ Response

❑ اقدامات کوتاه و بلند مدت که در حین و بعد از رخداد حوادث و بلایا برای پاسخ به اثرات مستقیم صورت می گیرند.

❖ اقداماتی برای حفظ جان انسان ها، محافظت از اموال و دارایی ها و برآورده نمودن نیازهای اولیه انسان ها می باشد.

بازیابی Recovery

مرحله بازیابی

- ارزیابی مجدد آسیب ها
- بازسازی زیرساخت ها (آب، برق، گاز، مخابرات و ...)
- ادامه خدمات سلامت
- ارائه تجهیزات مکمل و حمایتی

□ فرآیند بازیابی بلایا یکی از مراحل چرخه مدیریت خطر بلایا می باشد که از دو بخش **بازسازی (Reconstruction)** و **بازتوانی (Rehabilitation)** تشکیل شده است.

- هدف اصلی در فرآیند بازیابی **بازگرداندن** کشورها، جوامع، خانواده ها و افراد متأثر به **وضعیتی بهتر از قبل و کاهش خطر مخاطره** در آینده می باشد

بازیابی Recovery

مرحله بازیابی

- ارزیابی مجدد آسیب ها
- بازسازی زیرساخت ها (آب، برق، گاز، مخابرات و ...)
- ادامه خدمات سلامت
- ارائه تجهیزات مکمل و حمایتی

- ارزیابی مجدد آسیب ها

- بازسازی زیرساخت های حیاتی (آب، برق، گاز، مخابرات و ...)

- تعمیر یا بازسازی تسهیلات

- ادامه ارائه خدمات سلامت

- ارائه تجهیزات مکمل و حمایتی

